

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Nederlands
Jeugdinstituut

Wat is MDA++ en wat heb je er als gemeente aan?

Factsheet

Elke gemeente kent multiprobleemgezinnen. Hulpverleners noch politie krijgen echt contact. Wat kun je doen als gemeente om acuut, ernstig huiselijk en seksueel geweld aan te pakken? De intersectorale specialistische Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) is een veelbelovende werkwijze om deze complexe problematiek effectief aan te pakken. De huidige bevindingen in de ontwikkeling hiervan op een rijtje.

Gemeenten hebben veel vragen over MDA++ blijkt uit contacten en inventarisaties van kennisinstellingen Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut. Dit Factsheet geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat is MDA++?
- Waarom MDA++?
- Voor wie is MDA++?
- Hoe werkt MDA++?
- Wat is de rol van gemeenten?
- Wat maakt MDA++ de moeite waard?

WAT IS MDA++?

De Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) voorziet in een bundeling van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten in de aanpak van kindermishandeling, huiselijk en seksueel geweld. Een team van deskundigen coördineert onderzoek en biedt opvang na acuut, ernstig (seksueel) geweld en/of maakt een gezamenlijke analyse en gefaseerd plan van aanpak met als doel structureel geweld te stoppen. De cliënt en de gezinsleden beslissen waar mogelijk mee. Een casusregisseur is hun vaste contactpersoon, die alle interventies op elkaar afstemt. De zogenoemde 'voorlopers'[1] ontwikkelden deze werkwijze, in samenwerking met de landelijke justitiële partners.

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een complexe en vaak hardnekkige problematiek, die van generatie op generatie kan doorgaan.

De ambitie van MDA++ is het (achtereenvolgens) realiseren van:

- (1) directe veiligheid;
- (2) stabiele of structurele veiligheid in de relaties;
- (3) herstel (van trauma's) en van ontwikkelkansen;
- (4) participatie (toekomst) en kwaliteit van leven voor kinderen en volwassenen.

De kern van de uitvoering van de zorg gebeurt door het lokale team, waaraan MDA++-specialisten worden toegevoegd. Welke dat zijn, is afhankelijk van wat er moet gebeuren. Een (vast) MDA++-team volgt de resultaten, want als men te vroeg loslaat, bereikt men uiteindelijk niets.

[1]De voorlopers van MDA++: MDCK Kennemerland, MDCK Friesland, FJC Midden Brabant, Multi Focus Venlo, Veilig Verder Teams Haaglanden, Interventieteam West-Brabant, Code Rood Twente; Centra Seksueel Geweld, Intersectorale aanpak Kindermishandeling Gelderland, i.s.m. de partners uit de justitieketen.

MDA++ is:

- **Multi-sectoraal en multidisciplinair:** samenwerking tussen de hulpverleningsketen, de veiligheidsketen en het medische zorgcircuit: én samenwerking tussen professionals uit verschillende sectoren: de 1e +
- **Specialistisch:** alle professionals hebben kennis over veiligheid en risico's, over het effect van trauma's, van ernstige vormen van geweld op individuen en relaties: de 2e +.
- **Gefaseerd:** eerst samenwerken voor directe veiligheid en daarna voor stabiele veiligheid. Ook de analyse verloopt gefaseerd. Eerst veiligheidstaxatie voor de veiligheidsplanning, dan risicotaxatie voor de risico-gestuurde zorg en diagnostiek voor herstelgerichte zorg.
- **Systeemgericht:** de hulp is zowel aan de kinderen als de volwassenen, aan zowel de slachtoffers als de plegers en andere betrokkenen. De hulp is gericht op de dynamiek van het geweld tussen de gezinsleden, het herstel van veilige gezinsrelaties en om het cliëntsysteem (kan ook om familie of intieme relaties gaan) te helpen de regie te herpakken.
- **Geregisseerd:** een casusregisseur die als een 'primus inter parus' zorgt dat er een goede samenwerkingsrelatie ontstaat met het gezin, dat de actuele veiligheid steeds voorop staat, dat de ingezette zorg vervolgens risico-gestuurd en maximaal afgestemd is op het cliëntsysteem en dat er een actueel veiligheidsplan is bij overdracht. Een belangrijke voorwaarde is dat alle partners verantwoordelijkheid nemen. Eén team en het duidelijk beleggen van taken en verantwoordelijkheden onder de teamleden geeft de grootste kans op een goed resultaat.

- **Integraal:** de aanpak richt zich op alle voorkomende vormen van geweld en onveiligheid in relaties; zowel op kindermishandeling en verwaarlozing als op partnergeweld, eengerelateerd geweld en seksueel geweld. De hulp wordt onderling afgestemd en in een gezamenlijk opgesteld plan aangeboden.

Is MDA++ een aparte organisatie?

MDA++ is uitdrukkelijk geen aparte organisatie, maar een werkwijze. Een MDA++ team bestaat uit professionals met specialistische kennis over veiligheid en risico's op en gevolgen van geweld. Zij worden vanuit en met toestemming van hun eigen instellingen, op vaste tijden en/of daarnaast, op afroep ingezet bij een casus. Men werkt met het betreffende gezin in de onderzoeksfase, bij het opstellen en het monitoren van het plan in een vast MDA++ basisteam. In de uitvoeringsfase varieert hun samenstelling in omvang en in disciplines, op basis van wat wanneer nodig is per casus.

Er zijn verschillende manieren om MDA++ vorm te geven. De 'voorlopers' van MDA++ maakten hier verschillende vormkeuzes in. Hun ervaring is dat het hebben van een vast MDA++ team leidt tot betere hulpverlening dan met steeds variërende medewerkers. Ook is hun ervaring dat het op afroep van mensen inschakelen die niet per definitie 'MDA++ dienst' hebben, organisatorisch tot problemen leidt.

De keuze voor de vorm van MDA++ maken gemeenten met organisaties op basis van de lokale situatie en de financiële mogelijkheden. Soms kiezen regio's voor een aparte locatie, net als de Centra Seksueel Geweld (CSG 's), waar de professionals naar toe komen om hulp te verlenen of onderzoek te doen. Soms is een MDA++ team op één locatie gehuisvest, zoals het MDCK Kennemerland, wat de samenwerking ten goede komt vanwege de korte lijnen en het intensieve contact. Elders (MDCK Friesland) werken professionals vanuit de eigen instelling in een vast team, dat op vaste momenten van de week bij elkaar komt, een sterke verbondenheid met en vertrouwen in elkaar heeft. Daarvoor is wel belangrijk dat een team voldoende casuïstiek heeft.

Wat is de plaats van Veilig Thuis binnen MDA++?

De organisatie van MDA++ vergt maatwerk: hoe is ieders expertise effectief en efficiënt in te zetten? Wat is de meest sterke alliantie? Gemeenten moeten dit keuzeproses faciliteren en organiseren. Veilig Thuis is een kernpartner binnen MDA++. Indien nodig schakelt Veilig Thuis MDA++ specialisten in om samen intersectoraal handelingsgericht onderzoek uit te voeren, waarbij meteen wordt geïntervenieerd en veiligheidsmaatregelen worden getroffen.

Veilig Thuis is de belangrijkste toeleiding naar MDA++ bij kindermishandeling en huiselijk geweld. Het triage-instrument kan de cliëntsystemen met acute en structureel onveilige problematiek indiceren voor deze integrale aanpak. Vanuit het Kwaliteitskader Veilig Thuis en bij de aanscherping van de meldcode wordt de regierol van Veilig Thuis belangrijker. Veilig Thuis kan de regie op MDA++ voeren, mits de gemeente die rol daar belegt (zoals bijvoorbeeld in Haarlem of in West Brabant). Zij kan hiervoor ook een andere partij aanwijzen, zoals een gecertificeerde instelling, een zorgaanbieder of een onafhankelijke partij (Friesland). Gemeenten moeten in overleg met de regionale samenwerkingspartners specificeren welke taken en diensten Veilig Thuis gaat leveren aan MDA++.

Wat is het verschil met het Veiligheidshuis?

De samenwerkingspartners in het Veiligheidshuis komen deels overeen met die in een MDA++ team, echter in veel gevallen ontbreekt belangrijke expertise, zoals de forensische en medische expertise, en de verslavingszorg. De Veiligheidshuizen zijn echter niet in alle regio's op dezelfde manier georganiseerd, en verkeren landelijk in een veranderingsproces naar een meer integrale aanpak. Een belangrijk verschil is dat MDA++ uitdrukkelijk geen casuoverleg is, maar een aanpak door een 'hands-on-team'. Ook liggen de doelen anders: bij MDA++ wordt ingezet op (duurzame) veiligheid voor de slachtoffers en de kinderen en is het aanbod gericht op alle betrokkenen, inclusief de pleger. In het Veiligheidshuis is de doelstelling ruimer, nl. "... bijdragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval"[1]. Al kijkt het Veiligheidshuis nu meer systeemgericht, de inzet van het

Veiligheidshuis is gericht op 'gedragsverandering, recidivevermindering en verbetering van de kwaliteit van leven van de delinquent. Men gaat dadergericht, gebiedsgericht en probleemgericht te werk'[2]. MDA++ werkt met het héle gezinssysteem en/of intieme relaties buiten het gezin, en pakt alle factoren, die de onveiligheid in de hand werken, aan.

De relatie van MDA++ met het Veiligheidshuis is van belang gezien de overlap in doelgroep en de relatie met het afstemmingsoverleg Veilig Thuis - Politie – OM. Dat de samenwerking heel intensief kan zijn, blijkt in Tilburg. Daar loopt binnen het Zorg- en Veiligheidshuis, in samenwerking met Veilig Thuis, het project Family Justice Center, een voorloper van MDA++.

[1] Uit: Meerjarenagenda zorg- en veiligheidshuizen 2017-2020; mei 2017.

[2] <http://www.veiligheidshuizen.nl/achtergrond#>.
WDxkW_4zWUk

WAAROM MDA++?

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn complexe en vaak hardnekkige problematieken, die van generatie op generatie kunnen doorgaan en op meerdere leefdomen ingrijpen. De drempel om hulp te vragen of te accepteren is heel hoog, uit loyaliteit, uit schuld- en schaamtegevoelens of angst voor de gevolgen. De mensen zijn echter zelf niet (meer) bij machte om zonder hulp uit de negatieve spiraal te komen.

Er zijn ook gezinnen waar wel hulpverleners over de vloer komen, vaak zelfs meerdere uit verschillende sectoren, maar waar het niet lukt om een blijvend einde aan het geweld te maken. Iedere professional pakt een stukje van het probleem aan vanuit de eigen (organisatiegebonden) behandeldoelen. De een regelt een schuldsanering, de ander werkt aan de verslaving en een derde regelt extra buitenschoolse opvang voor de kinderen. Men werkt na of naast elkaar, maar niet afgestemd en samen.

Professionals hebben vaak te weinig oog voor de veiligheid van de slachtoffers en voor (de risico's op) trauma's. Daardoor is er vaak herhaling van perioden van crisis en van kortdurend herstel, zonder dat structurele veiligheid en daarmee ontwikkelingsmogelijkheden verbeteren. Een specialistische aanpak is nodig om de spiraal van geweld blijvend te doorbreken.

Voor de opvang van slachtoffers van acuut seksueel geweld en van huiselijk geweld en kindermishandeling met ernstige fysieke of psychische gevolgen, is de inzet van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten nodig. Er vindt (standaard) onderzoek, psychologische (eerste) opvang (in geval van crisis) en begeleiding plaats. Voor slachtoffers is het heel belastend als deze activiteiten bij verschillende instanties en organisaties plaatsvinden die los van elkaar werken. Een (vast) MDA++ team kan dit integraal realiseren, met een casusregisseur die alle activiteiten op elkaar en met het slachtoffer afstemt. Samen bekijken ze hoe de directe veiligheid te realiseren is.

VOOR WIE IS MDA++?

MDA++ bij acute onveiligheid is bedoeld voor de groep slachtoffers van seksueel geweld [4], van ernstige fysieke en psychische kindermishandeling en huiselijk geweld. MDA++ bij structurele onveiligheid richt zich op kinderen, jongeren en volwassenen bij wie sprake is van problemen op meerdere leefdoelgebieden en ernstige structurele onveiligheid in hun gezinssysteem.

We spreken van ernstige acute onveiligheid bij:

- kinderen en volwassenen die seksueel zijn misbruikt;
- kinderen en volwassenen met lichamelijk letsel als gevolg van (kinder)mishandeling;

- kinderen die in hun ontwikkeling stagneren / scheefgroeien a.g.v. kindermishandeling;
- kinderen die ernstig zijn verwaarloosd;
- slachtoffers van aanranding en verkrachting [5], al dan niet in een bestaande relatie en al dan niet volwassen, al dan niet in het prostitutie/loverboycircuit;
- slachtoffers van huiselijk en eengerelateerd geweld met ernstig lichamelijk letsel.

We spreken van structurele onveiligheid bij:

- gezinnen waar kinderen onder een permanente dreiging van onveiligheid moeten opgroeien;
- gezinnen en huishoudens waar structureel ernstige en complexe vormen van geweld aan de orde zijn, waaronder chronisch seksueel misbruik, en geweld veroorzaakt door *intimate terrorists*;
- ernstige en escalerende vormen van stalking;
- vormen van eengerelateerd geweld, met de dreiging van escalatie;
- ernstige vormen van ouderenmishandeling.

[4]Elk jaar worden 0.4% van de mannen en 2.3% van de vrouwen boven de 15 jaar geconfronteerd met één of meer negatieve seksuele ervaringen (Merens, Hartgers, & Van den Brakel, 2012). Voor vrouwen betreft 19% van deze ervaringen (een poging tot) een verkrachting.

[5]Er worden in het centrum seksueel geweld (bijna 16 locaties) 1000 acute slachtoffers van seksueel geweld per jaar gezien. Acuut is gedefinieerd als minder dan 8 dagen geleden gebeurd (info: I. Bicanic; CSG).

HOE WERKT MDA++?

MDA++ is een gefaseerde aanpak gericht op zowel slachtoffers, plegers als omstanders en hun sociale netwerk. De verschillende fasen hoeven niet volledig volgtijdelijk te zijn.

Directe veiligheid

Een MDA++ aanpak kan door Veilig Thuis worden ingezet als na triage blijkt dat sprake is van acuut of structureel ernstig geweld en er een combinatie van psychosociale, medische en justitiële interventies (civiel- en strafrechtelijk) nodig is om de directe veiligheid te bewerkstelligen^[6]. Het team stelt een onderzoeksplan op naar sporen, letsel, feiten en risico's. Justitiepartners zijn (of worden) hier nauw bij betrokken. Dat geldt ook bij het veiligheidsplan, met het oog op eventuele dwangmaatregelen vanuit het strafrecht, civiel- of bestuursrecht. Zonder veiligheid geen zorg.

Bij acute zaken betreffende seksueel geweld is er directe toegang via het Centrum Seksueel Geweld (CSG). Aangezien er bij acuut onveilige situaties onderliggend meestal ook sprake is van structurele onveiligheid, voert het MDA++ team, waarin Veilig Thuis één van de kernpartners is, een handelingsgericht onderzoek uit en neemt veiligheidsmaatregelen.

Risicogestuurde zorg

Veilig Thuis en het MDA++ team stellen met het gezin, de familie of het slachtoffer een veiligheidsplan en daarna een hulpverleningsplan op, gericht op de aanpak van de oorzaken van het geweld (*risico-gestuurde zorg*). Doel is om te komen tot *stabiele veiligheid* en voorkomen van recidive en revictimisatie. Per casus kan verschillen welke specialistische inzet daarbij eventueel nodig is. De lokale teams vervullen in de MDA++aanpak een belangrijke rol, als verwijzers, maar ook als uitvoerders van de zorg. Samen met de specialisten vanuit MDA++ voeren zij het plan van aanpak uit. Zij kunnen de casusregie voeren, indiceren voor andere hulp, vrijwilligers inschakelen en nazorg bieden. Het is mogelijk dat het lokale team alleen de hulpverlening oppakt, als men maar werkt vanuit het hulpverlenings- en veiligheidsplan en onder coördinatie van de casusregisseur.

Herstelgerichte zorg

Als er in voldoende mate stabiele veiligheid is gerealiseerd richt de aandacht zich op de gevolgen van het geweld. Welke (trauma)zorg is nodig voor herstel van schade, welke zorg is nodig voor verbetering van de ontwikkelkansen en kwaliteit van leven van alle gezinsleden? Soms blijkt na de herstelfase nog structurele ondersteuning voor veiligheid nodig vanwege risico op terugval, en voor passende maatschappelijke participatie. Ook deze ondersteuning hoort dan op maat te worden ingezet.

[6]Dit sluit aan op *Het model voor de samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, Politie en OM*.

WAT IS DE ROL VAN DE GEMEENTEN?

De gemeenten hebben de regie op en de verantwoordelijkheid voor het faciliteren van de samenwerking tussen organisaties. Zij hebben dus de belangrijke taak het voortouw te nemen bij de ontwikkeling van MDA++. Het is een ontwikkelproces waarbij de professionals (met de gemeenten) in co-creatie de best bij de regio passende, kwalitatief goede MDA++ inrichten. De professionals ontwikkelen samen de meest geëigende werkwijze volgens de principes van risicogestuurde, herstelgerichte en toekomstgerichte zorg. Gemeenten maken met de samenwerkingspartners niet alleen op uitvoerend niveau afspraken, maar organiseren ook op operationeel niveau (casusregie), op tactisch en strategisch niveau de samenwerking. Bijvoorbeeld door een managersoverleg MDA++ in te stellen en een Stuurgroep.

Er bestaat geen blauwdruk voor MDA++. Wel is door de gezamenlijke voorlopers en justitie partners een aantal basisprincipes voor MDA++ ontwikkeld, evenals een aantal kwaliteitskaders (<https://www.huiselijkgeweld.nl/beleid/gemeentelijk/kwaliteitskader-mda->). Daaraan kunnen de gemeenten (en de inspecties) de organisatie en de uitvoering van MDA++ toetsen.

WAT MAAKT MDA++ DE MOEITE WAARD?

MDA++ gaat verder daar waar de doorsnee multidisciplinaire samenwerking bij de aanpak van onveiligheid in gezinnen en relaties stopt en geen oplossing heeft geboden. Het maakt duurzame veiligheid en herstel mogelijk voor die mensen die anders door de intrinsieke beperkingen van elk stelsel tussen wal en schip dreigen te vallen. Het levert voor slachtoffers en hun omgeving, voor professionals en voor gemeenten heel veel op.

Voor cliënten:

- Biedt hulp en perspectief aan diegene die door de aard van de problematiek zich, vrijwel voortdurend, in zorg, in het beschermingsstelsel en in het strafrechtstelsel bevinden, zonder concreet resultaat.
- Waar mogelijk zelf meepraten over waar het mis gaat in het gezin of relatie en meebeslissen over wat er moet gebeuren om het geweld te stoppen.
- Zelf een actieve rol en meer verantwoordelijkheid bij de oplossingen en het bewaken van de (eigen) veiligheid.
- Een vaste contactpersoon, vaak een hulpverlener die ze al langer kennen.
- Deskundige hulp die goed op elkaar is afgestemd, zodat er samenhang is en je bijvoorbeeld niet drie keer hetzelfde hoeft te vertellen.

ZET DE STAP

Met de integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen we een belangrijke stap zetten in het verminderen van het aantal slachtoffers van geweld. Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut werken samen om gemeenten informatie en ondersteuning te bieden bij de vormgeving van een samenhangend gemeentebeleid.

ADVIES NODIG? NEEM CONTACT OP MET:

Hilde Bakker, Senior adviseur Aanpak Huiselijk en seksueel geweld & veiligheid:
06-5544 0625, h.bakker@movisie.nl
Marianne Volaart, Senior adviseur Veilig Opgroeien: 06-2566 0702, m.volaart@nji.nl

- Toezicht op veiligheid in het kader van dwangmaatregelen.
- Hoop op een leven zonder geweld en angst.

Voor professionals:

- Dit aanbod op maat kan nooit door één instelling worden gerealiseerd, daarvoor is de problematiek te divers en zijn er (achtereenvolgens) veel verschillende professionals nodig.
- Gebruik kunnen maken van expertise en bevoegdheden van experts uit verschillende disciplines: het resultaat is meer dan de som der delen. Denk bijvoorbeeld aan toezicht in het kader van dwangmaatregelen.
- Een casusregisseur die zorgt voor goede coördinatie en met bevoegdheid om samenwerkingspartners aan te spreken.
- Gedeelde verantwoordelijkheid, geen vrijblijvendheid en doorschuiven van verantwoordelijkheden.
- Mandaat hebben van de eigen instelling om zich vrij te maken voor MDA++cases.
- Het gezinssysteem is actief betrokken en medeverantwoordelijk voor de aanpak.
- Mandaat van gemeenten om langere tijd begeleiding te bieden bij complexe gezinsproblematiek.
- Bevredigender én blijvender resultaat.

Voor gemeenten:

- Slachtoffers en plegers van ernstig geweld (en hun kinderen) krijgen alle nodige en kwalitatief goede, juiste en op elkaar afgestemde hulp.
- De cirkel van voortdurend geweld en verwaarlozing in 'multiprobleem' wordt doorbroken.
- 'Familedrama's', in gezinnen met veel hulpverleners, worden vaker voorkomen.
- Minder her-meldingen, waardoor op termijn minder kosten worden gemaakt.
- Geen nieuwe organisatie, maar een duidelijke intensivering, kwaliteitsverdieping en reorganisatie van de bestaande regionale multidisciplinaire aanpak van geweld.
- Verbetering effectieve inzet van hulpverlening.

UTRECHT, JUNI 2017 (BIJGESTELDE TEKST)